

Akıllı Tahta
Uyumlu

Karekod
Çözümlü

Türkçe

ÇALIŞMA YAPRAKLARI

Özet Konu Anlatımı
Karekod Çözümlü Sorular

Yazarlar
Bayram GÜNEŞ
Metin ALTAŞ
Esra ÖZCAN

8. SINIF TÜRKÇE

EDİTÖR

Turgut MEŞE

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.
Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

ISBN NO

978-625-6833-79-1

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

SÖZCÜKTE ANLAM (ÇOK ANLAMLILIK).....	1
SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ.....	3
SÖZ SANATLARI.....	5
SÖZ GRUPLARINDA ANLAM.....	7
FİİLİMSİLER.....	11
CÜMLEDE ANLAM.....	15
CÜMLENİN ÖGELERİ.....	25
YAZIM KURALLARI.....	29
NOKTALAMA İŞARETLERİ.....	39
METİN TÜRLERİ.....	49
FİİLDE ÇATI.....	53
CÜMLE TÜRLERİ.....	57
PARÇADA ANLAM.....	63
ANLATIM BİÇİMLERİ.....	71
DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI.....	73
HİKÂYE UNSURLARI - ANLATICI.....	77
METİN KARŞILAŞTIRMA - METNİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ.....	79
ANLATIM BOZUKLUKLARI.....	81
GÖRSELLER - ŞEKİL, SEMBOL VE İŞARETLER.....	87
TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA.....	89
SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME.....	91
CEVAP ANAHTARI.....	95

ÇOK ANLAMLILIK

- Dilimizin anlamlı veya görevli en küçük parçasına **sözcük (kelime)** denir.
- Sözcüklerin kullanıldıkları cümlelere göre farklı anlamları ifade etmelerine de **çok anlamlılık** denir.

Örnek: "Kurumak" sözcüğünün farklı anlamlarda kullanımı:

- › Henüz tam **kurumayan** kayısılar, altın gibi parlıyordu. (Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek)
 - › Ormanın en güzide ağacı **kurumuş** diye duydum. (Bitki, suyu çekilip cansız duruma gelmek)
 - › Yağmur yağmayınca baraj gölü **kuruyup** kaldı öylece. (Akarsu, göl vb.nin suyu kalmamak)
 - › Susuzluktan boğazı **kurumuş**, dili damağına yapışmıştı. (Çok susamak)
 - › Şu **kurumuş** kadın, hep hasetten bu hâlde. (Cıızlaşmak, siskalaşmak, zayıflamak)
 - › Sürekli aynı şeyleri yemekten bağırsakları **kurumuşt**. (Yumuşaklığını yitirmek, sertleşmek)
- Zamanla anlam genişlemesine uğrayarak değişik anlamlar kazanan sözcükler; gerçek, mecaz ve terim anlamda kullanılır.

GERÇEK (TEMEL) ANLAM

- Bir sözcüğün herkesçe bilinen, en yaygın kullanılan ve söylendiğinde akla gelen ilk anlamına **gerçek (temel) anlam** denir.

Örnek:

- › Çocuklar **boş** arazide top oynuyor. (İçinde, üstünde hiçbir şey bulunmayan)
- › İhtiyarın elinde ağır bir çanta vardı. (Tartıda çok çeken)
- › Çocuklar top oynarken camı **kırmişlar**. (Sert şeyleri vurarak parçalamak)
- › Dünkü yangında, evin bir kısmı **yanmış**. (Ateş etkisi ile kül durumuna geçip yok olmak)

Not: Sözcüğün sözlük anlamı olarak da nitelendirilebilir.

MECAZ ANLAM

- Bir sözcüğün ilgi veya benzetme sonucu, gerçek anlamından uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlara **mecaz anlam** denir.

Not: Sözcükler, tek başına kullanıldıklarında mecaz anlam kazanamaz. Sözcükler, cümle içinde kullanıldıklarında gerçek anlamlarından sıyrılarak mecaz anlam kazanabilir.

Örnek:

- › Senin **boş** laflarına artık karnım tok. (Anlamsız, yatarsız)
- › Selma sınıfın en **ağır** kızidir. (Ağırbaşlı, ciddi)
- › Sözlerin kalbimi **kırdı**. (Gücendirmek, incitmek)
- › Aldığı acı haberle yüreği **yanmış**. (Çok üzölmek veya acımak)

Not: Mecaz anlamlı kelimelerin en çok kullanıldığı anlatım alanı, deyimler ve atasözleridir.

TERİM ANLAM

- Bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili sözcüğün özel ve belirli bir kavramı karşılmasına **terim anlam** denir.

Örnek:

- › Hasan **pi sayısını** kullanıp soruyu çözdü. (Matematik terimi)
- › Kemanı **notalara** uygun çalabiliyordu. (Müzik terimi)
- › Çiçeklerin **polenlerinde** bal var. (Biyoloji terimi)
- › Eksik dişimin yerine, geçen gün **köprü** yaptırdım. (Diş hekimliği terimi)

Not: Terim anlamlı kelimelerin çoğu, aynı zamanda gerçek anlamlıdır.

Soru: Orta Çağ'da, Avrupa'daki tutuculuğun bilim üzerindeki baskı ve engellemelerine karşın İslam dünyası her alanda olduğu gibi haritacılık alanında da en parlak

dönemini yaşamıştır.

Numaralanmış sözcüklerin anlam özelliği aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	I	II	III
A)	Terim	Mecaz	Gerçek
B)	Gerçek	Terim	Mecaz
C)	Mecaz	Gerçek	Terim
D)	Gerçek	Terim	Terim

Çözüm: "Tutuculuk" sözcüğü "muhafazakâr bir tutum, anlayış" anlamında kullanıldığından gerçek anlamlıdır. Coğrafya ile ilgili bir terim olan "haritacılık" terim anlamlıdır. "Başarılı" anlamında kullanılan "parlak" sözcüğü de mecaz anlamlı kullanılmıştır.

TEST 1

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. “**Yer**” sözcüğü hangisinde “Herkes yerini bilsin!” cümlesindeki anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Öyle sert konuştu ki çalışanlar yerini anladı.
B) Her yer seninle güzelleşiyor.
C) Benim yerime onu seçmişler.
D) Benim yerim çok rahatmış.

2. “**Göz**” kelimesi seçeneklerin hangisinde ayraç içindeki anlamıyla örtüşmemektedir?

- A) Bugün gözümün ağrısı hiç geçmedi. (Organ)
B) Kedinin gözü yeşil renkteydi. (Bölüm, kısım)
C) Bugün bir ağırlık var üstümde, göz mü değdi acaba? (Nazar)
D) Bu defa alacaklı gözüyle baktım. (Bakış, görüş)

3. Vücudumuz tıpkı bir makineye benzer. Çalıştırılmadığında verimi düşer ve aynı paslanmış bir makine gibi

I işlev göremez hâle gelebilir. Yani sağlıklı çalışması II için hareket etmesi şarttır. III IV

Numaralanmış sözcüklerden hangisi “Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi” anlamında kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Bir sözcüğün bilim, sanat, spor ya da meslek alanına özgü kavramları karşılığında kazandığı anlama terim anlam adı verilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı sözcük kullanılmamıştır?

- A) Sahnede sergilenen oyun çok etkileyiciydi.
B) Gitar çalabiliyorum ama nota bilmiyorum.
C) Saatlerce otobüs durağında bekleyeceğim galiba.
D) Şiirin uyak düzeni iyi olmamış.

5. I. Ellerini soğuktan korumak için eldiven kullanmalısın.
II. Oğlunu grip salgınından korumak için okula göndermedi.
III. Bu güzel doğamızı korumak için çalışacağız.
IV. Kendi arkadaşını iş yerinde koruyor.

Bu cümlelerin hangisinde “korumak” sözcüğü diğerlerinden farklı bir anlamda kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

6. Bir öğretmen, öğrencilerinden “yaşamak” sözcüğünü mecaz anlama gelecek şekilde cümle içinde kullanmalarını istemiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu öğrencilerin söyleyeceği cümlelerden biri olabilir?

- A) Hiçbir şey annemin yaşaması kadar değerli değildir.
B) Ünlü Türk Bilim İnsanı Aziz Sancar yaşıyor mu?
C) O ulu insan ölmüş olsa dahi anısı her zaman için yaşayacak.
D) Köyde yaşamak, şehirde var olan karmaşadan uzak olmak demektir.

7. • Okul dosyasına bilgilerimi geçirdi.
• Misafirleri kapıya kadar geçirdi.
• Tüm zorluklarıyla hastalığını bana geçirdi.
• Hayvancağızı suyun karşısına geçirdi.

Bu cümlelerde “geçirmek” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

8. Aşağıdakilerin hangisinde “alay” sözcüğü terim anlamlı olacak şekilde kullanılmıştır?

- A) İkinci alayda piyade olarak görev yapmış.
B) Kavga durmayınca alayını götürdüler.
C) Nihayet düğün alayı göründü.
D) Dediklerimi dinlemeyip beni alaya alıyor.

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ

ZİT (KARŞIT) ANLAMLI SÖZCÜKLER

- Anlamı birbirinin karşıtı (zıddı) olan sözcüklere **zıt anlamlı sözcükler (karşıtlık)** denir.

Örnek:

› uzun → kısa	› soğuk → sıcak
› soru → cevap	› zengin → fakir
› hızlı → yavaş	› yapay → doğal
› gündüz → gece	› ileri → geri

Örnek: Ayrıca çok zeki ve **çalışkan** bir kızdı.
Kötüydü, ayrıca çok da **tembel** biriydi.

"Çalışkan" ve "tembel" sözcükleri zıt anlamlıdır.

- Sözcüklerin karşıt anlamlarıyla olumsuz anlamları birbirine karıştırılmamalıdır. Sözcüklerin olumsuz hâlleri onların zıddı değildir.

Örnek:

Sözcük	Zıddı	Olumsuzu
› gelmek	gitmek	gelmemek
› tatlı	acı	tatsız
› iyi	kötü	iyi değil
› neşeli	kederli	neşesiz

EŞ ANLAMLI (ANLAMDAŞ) SÖZCÜKLER

- Yazılış ve okunuşları farklı, anlamları aynı olan sözcüklere **eş anlamlı (anlamdaş) sözcükler** denir.

Örnek:

› sıfat → ön ad	› eser → yapıt
› isim → ad	› ulus → millet
› zamir → adıl	› ivedi → acele
› mısra → dize	› kıta → dörtlük

- Eş anlamlı sözcükler aynı anlamı yansıttıkları için cümle içinde birbirlerinin yerine kullanılabilir.

Örnek: Bir **konuk** bu kadar uzun kalmamalıydı.
Bir **misafir** bu kadar uzun kalmamalıydı.

Not: Sözcüklerin eş anlamlı karşılıkları cümle içindeki anlamlarına göre belirlenmelidir.

Örnek:

- "Toplantıda hiç yarar sağlamadı." cümlesinde "yarar" sözcüğünün eş anlamlısı "fayda" sözcüğüken "Sanat insanı ıslah etmeye yarar." cümlesinde "yarar" sözcüğünün eş anlamlısı "fayda" sözcüğü değildir.

Not: Dilimizdeki her sözcüğün eş anlamlısı bulunmak zorunda değildir.

EŞ SESLİ SÖZCÜKLER (SESTEŞ)

- Yazılış ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere **eş sesli sözcükler (sesteşlik)** denir.

Örnek: atlet, çay, yağ, kaz, kır, yaz...

- › Bu **yüz** asla unutulmaz. (organ adı)
İçeriye **yüz** kadar odun taşındık. (sayı)
- › Bu sene **kır** düşünleri çok fazla. (açık alan)
Çocuk oyuncasını **kırmış**. (kırmak eylemi)

- Sesteşlikte sözcüklerin hepsi gerçek anlamlı olmalıdır.

Örnek:

- › Piyasanın **ateşi** düşmüyor.
Ocağın **ateşi** sönmüş.

Bu cümlelerde renkli verilen sözcükler sesteşlik özelliği göstermez. Çünkü birincisi mecaz, ikincisi ise gerçek anlamlıdır.

YAKIN ANLAMLI SÖZCÜKLER

- Anlamları arasında çok az ayırım bulunan ancak benzer anlamları karşılayan sözcüklere **yakın anlamlı sözcükler** denir.

Örnek:

- › dilemek → istemek
- › tutmak → yakalamak
- › arkadaş → dost → eş
- › darılmak → küsmek → alınmak

Not: Eş anlamlı sözcüklerle yakın anlamlı sözcükler birbiriyle karıştırılmamalıdır. Yakın anlamlı kelimeler aynı cümlede birbirlerinin yerine kullanıldıklarında, cümlenin anlamında değişiklik olurken eş anlamlı sözcükler birbirlerinin yerine kullanıldıklarında cümlenin anlamında herhangi bir anlam değişikliği olmaz.

GENEL VE ÖZEL ANLAMLI SÖZCÜKLER

- Bazı sözcükler kavram ya da nesnelere topluca belirtir. Böyle sözcüklere **genel anlamlı sözcükler** denir.
- Kimi sözcükler de tek bir varlığı dile getirir. Bunlara da **özel anlamlı sözcükler** denir.

Örnek:

- › Hatalar da **insanı** olgunlaştırır. (Genel)
O **insanı** görmek istemiyorum. (Özel)

- Aynı alana ait sözcükler, genelden özele veya özelden genele sıralanır.

Örnek:

Genelden Özele Sıralanış	Özelden Genele Sıralanış
Metin → Şiir → Kıta → Dize	Dize → Kıta → Şiir → Metin

TEST 2

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Aşağıdaki dizelerin hangisinde zıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmamıştır?

- A) Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
- B) Evet kimsesizdik ama umudumuz vardı
Üç ev görsek bir şehir sanıyorduk.
- C) Ey şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
- D) Benim aynamı küçültüp büyüten onlar
Benim aynamı aynalıktan çıkarın

2. Pencerenden bir gül attığın zaman

I

Işıkla dolacak kalbimin içi.

Geçiyorum mevsim gibi kapından

II

Gözlerimde bulut, saçlarımda çiy.

III

IV

Bu dördlükte numaralanmış sözcüklerden hangileri eş seslidir?

- A) Yalnız I B) II ve III
C) III ve IV D) I ve IV

3. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi diğerlerine göre daha özel anlamlı bir sözcüktür?

- A) Doğadaki birçok canlının soyu tükenmektedir.
- B) Ormandaki o canlı, ağır yaralı olduğu için gece boyu inledi.
- C) Balıkların solunum sistemleri diğer canlılardan farklıdır.
- D) Dünyadaki canlıların enerji kaynağı Güneş'tir.

4. Aşağıdakilerin hangisinde zıt (karşıt) anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?

- A) Ablamın odası düzenli, kardeşiminki düzensizdi.
- B) Her yıl kâr eden şirket, bu yıl zarar etti.
- C) Üniversiteden mezun olur olmaz evlendim.
- D) Zayıflamak için tuz ve şekerden uzak durun!

5. Aşağıdakilerin hangisinde "kapalı" sözcüğü "O kadar dolaştım, açık bir pastane bulamadım." cümlesindeki "açık" sözcüğünün anlamca karşıtıdır?

- A) İlçedekiler dışarıdan gelenlere oldukça kapalıdır.
- B) Bana fikirlerini, üstü kapalı bir şekilde anlattı.
- C) Şimdi bütün eczaneler kapalıdır, yarın gidelim.
- D) Dün kapalı bir hava vardı bu şehirde.

6. "Testere pas bağlamış." cümlesindeki "pas" sözcüğünün sesteşi hangisinde verilmiştir?

- A) Ustalar paslanan boruları değiştirdi.
- B) Paslı bıçakları temizledi.
- C) Kaleci defans oyuncusuna pas attı.
- D) Demir, oksitlenme sonucu paslanır.

7. Adamın düşüncelerine göre sorunların çözümünde en önemli etken, sebepleri belirlemektir.

Altı çizili sözcüklerin yerine aşağıdaki ifadelerden hangileri sırasıyla getirilirse cümlenin anlamında değişme olmaz?

- A) fikir - problem - faktör
B) fikir - problem - kaynak
C) çözüm - fikir - düşünce
D) kaynak - etkili- düşünce

SÖZ SANATLARI

BENZETME (TEŞBİH)

- Söze güzellik, çekicilik katmak ve sözün etkisini arttırmak için aralarında benzerlik ilişkisi bulunan iki kavramdan güçsüz olanı güçlü olana benzetmeye **benzetme (teşbih)** denir.

Örnek:

- › Çocuk, kaplumbağa gibi ağır ağır ilerliyordu.

Çocuk, kaplumbağaya benzetilmiştir.

- › Demir gibi sağlam bir vücuda sahipti.

Vücut, sağlamlık yönünden demire benzetilmiştir.

✍ Not: Benzetme sanatında benzetme ilgisi kurulurken genellikle benzetme edatı olarak "gibi" sözcüğü kullanılır. Ancak bu sözcük kullanılmadan da benzetme ilgisi kurulabilir.

Örnek:

- › Cennet vatanımız bizleri korur.

Vatan, cennete benzetilmiştir.

KİŞİLEŞTİRME (TEŞHİS)

- İnsana ait özelliklerin, insan dışındaki canlı veya cansız varlık ve kavramlara aktarılmasına **kişileştirme (teşhis)** denir.

Örnek:

- › Gemiler yorgun ve uykuludur.

İnsana ait yorgun ve uykulu olma özellikleri gemilere aktarılmış.

- › Dans eden kelebekler, şarkı söyleyen kuşlar, göz kırpan çiçekler vardı orada.

Kişileştirilen unsurlar: Kelebekler, kuşlar, çiçekler.

- › Yüce dağlar birbirine göz eder
Rüzgâr ile mektuplaşır, naz eder.

Kişileştirilen unsur: Yüce dağlar.

✍ Not: Kişileştirme sanatında insan dışındaki varlıklar; insanlar gibi düşünen, hisseden, tepki veren bir yapıya sahiptir.

KONUŞTURMA (İNTAK)

- İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkların konuşturulması sanatına **konuşurma (intak)** denir.

Örnek:

- › Horoz, bir gün
Bir inci çıkarmış çöplükten.
Hemen kuyumcuya gitmiş
– İyi bir şeye benziyor, demiş.

Horoz konuşturularak intak sanatı yapılmıştır.

- › Dal, serçeye "Üzerimde hiç yükün yok ki!" demiş.

Dal konuşturularak intak sanatı yapılmıştır.

- › Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap

Dizelerde "dolap" konuşturulmuştur.

Yukarıdaki örneklerde konuşturulan her varlık aynı zamanda kişileştirilmiştir.

✍ Not: Konuşurma sanatının olduğu her yerde kişileştirme sanatı vardır. Ancak kişileştirmenin olduğu her yerde konuşurma sanatı yoktur.

KARŞITLIK (TEZAT)

- Birbirine karşıt duygu, düşünce, hayal ve durumların bir arada kullanılmasına **karşıtlık (tezat)** denir.

Örnek:

- › El ele aydınlığa yürüdük ancak karanlıklara çıktık yolumuz.

İçinde bulunulan durum anlatılırken karşıt ifadeler olan "aydınlık" ve "karanlık" kavramlarının kullanılması tezat sanatını doğurmuştur.

- › Bir sen yakınsın uzakta kalınca.

Karşıtlık kavramları olan "yakın" ve "uzak" ifadeleri kişinin durumunu belirtmek için birlikte kullanılmış ve tezat sanatı oluşmuştur.

- › İçimde kar donar, buzlar tutuşur.

Karın donması aykırı bir durum değildir. Buzların tutuşması çelişkili bir durumdur. Bu da tezat sanatını oluşturmuştur.

✍ Not: Tezat sanatı yalnızca zıt anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılması anlamına gelmez. Birbirinin karşıtı olan her olay, düşünce, özellik tezat sanatına örnek olabilir.

ABARTMA (MÜBALAĞA)

- Bir özelliğin ya da durumun olduğundan daha büyük veya daha küçük gösterilmesi sanatına **abartma (mübalaga)** denir.

Örnek:

- › Deniz mürekkep olsa / Yazılmaz benim derdim

Şair dertlerinin çokluğunu abartılı bir şekilde anlatmıştır.

- › Zalım yarin elinden / Gözyaşım sele döndü.

Şair akıttığı gözyaşının sele döndüğünü belirterek abartma sanatını kullanmıştır.

✍ Not: Abartmanın meydana gelmesi için söz konusu özelliğin mantığın sınırlarını zorlayacak biçimde büyütülmesi gerekir.

TEST 3

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yay ayrıç içinde verilen söz sanatı yoktur?

- A) Yalvardı gece Ay'a ama fayda etmedi. (Teşhis)
- B) Bizler güleriz ağlanacak hâlimize. (Tezat)
- C) İnsan bu, su misali kıvrım kıvrım akar. (Teşbih)
- D) Baharın gelişini haber veriyor kelebekler. (İntak)

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde kişileştirme sanatı kullanılmamıştır?

- A) Okuma yok, yazma yok, bilmeyiz eski, yeni
Kuzular bize söyler yılların geçtiğini
- B) Çiğdemin, menekşe kokar
Güzeller göğsüne takar
- C) İşte, doğduğun eski evdesin birden
Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven
- D) Kanadı kırık kuş merhamet ister
Ah senin yüzünden kana batacak

3. Evvel yakın idim şimdi ırağım,
Felek beni nazlı yârdan ayırdı.

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Benzetme
- B) Karşıtlık
- C) Abartma
- D) Konuşurma

4. Sevgim bir yavru ceylandır
Çeker gider dostu doğru

Yukarıdaki dizelerde aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun bir söz sanatı kullanılmıştır?

- A) Bir durum olduğundan daha büyük gösterilmiştir.
- B) İnsana ait bir özellik başka bir varlığa verilmiştir.
- C) Anlamca çelişki yaratan sözler bir arada kullanılmıştır.
- D) Aralarında benzerlik olduğu düşünülen iki kavram birbirine benzetilmiştir.

5. Aşağıdaki dizelerin hangisinde konuşurma sanatı vardır?

- A) Gönülümle oturdum da hüznümlendim o yerde
Sen neredesin ey sevgili, yaz günleri nerde
- B) Kuş olsam gezsem havayı
Arayıp bulsam yuvayı
- C) O gün gelsin şöyle bir yarış olsun da gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör.
- D) Değirmen değirmen, beni de öğüt
Ben meyvesiz ağaç, yürüyen söğüt.

6. Elimde sazım ağlar
Kolumda bazım ağlar
Çek bayraktar bayrağı
Sılamda kuzum ağlar.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki dördlükte kişileştirilen varlıklardan biridir?

- A) Saz
- B) Kol
- C) El
- D) Bayrak

7. Kalem böyle çalınmıştır yazıma
Yazım kışa uymaz, kışım yazıma

Dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) Konuşurma (İntak)
- B) Karşıtlık (Tezat)
- C) Benzetme (Teşbih)
- D) Kişileştirme (Teşhis)

8. Küçük bir çeşmeyim yurdumun
Unutulmuş bir dağında
Hiç eksilmeyecek suyum
Boyuna akar dururum.

Bu şiirde aşağıdaki söz sanatlarından hangilerine başvurulmuştur?

- A) Benzetme - Kişileştirme
- B) Konuşurma - Kişileştirme
- C) Karşıtlık - Benzetme
- D) Karşıtlık - Konuşurma

SÖZ GRUPLARINDA ANLAM

DEYİMLER

- En az iki sözcüğün çoğu zaman gerçek anlamından uzaklaşarak yeni bir anlamda kalıplaşmasıyla oluşan söz gruplarına **deyim** denir.

Örnek:

- Etekleri tutuşmak, kulak misafiri olmak, eli ayağı buz kesilmek, gökte ararken yerde bulmak, elini çabuk tutmak, elden ayaktan düşmek...

Deyimlerin Özellikleri

- Deyimler kalıplaşmış sözcüklere sahiptir. Sözcüklerin yerleri değiştirilemez, yerlerine başka kelimeler konulamaz.

Örnek:

- Hapı yutmak (Doğru)
- İlaç yutmak (Yanlış)

- Bazı deyimler sadece gerçek anlamı olacak şekilde kullanılır.

Örnek:

- Çoğu gitti, azı kaldı. Kimi kimsesi olmamak

- Deyimler sözcük grubu ya da cümle düzeyinde bulunabilir.

Örnek:

- Dilinde tüy bitmek (Sözcük grubu)
- Laf olsun âdet yerini bulsun. (Cümle)

- Bazı deyimler sadece mecaz anlamı olacak şekilde kullanılır.

Örnek:

- Etekleri zil çalmak Dilinde tüy bitmek

- Genellikle sonlarına mastar eki (-mak/-mek) getirilerek ifade edilirler.

Örnek:

- buzlar çözülmek ayazda kalmak

- Bazı deyimler aynı anlama gelecek şekilde kullanılır.

Örnek:

- “Deliye dönmek” deyimini ile “burnundan solumak” deyimlerinin ikisi de “çok öfkeli olmak” anlamında kullanılır.

ATASÖZLERİ

- Atalarımızın deneyimleri sonucu ortaya koydukları; akılcı, yol gösterici, kalıplaşmış, halka mal olmuş, ders ve öğüt verici özlü sözler **atasözü** denir.

Örnek:

- Yalnız taştan duvar olmaz.
- Büyük başın derdi büyük olur.
- Huyly huyundan vazgeçmez.

Atasözlerinin Özellikleri

- Atasözleri kalıplaşmış sözcüklere sahiptir. Atasözlerine sözcük eklenmez ve atasözlerinden sözcük çıkartılamaz. Sözcüklerin yerine başka sözcükler yazılamaz.

Örnek:

- Körle yatan şaşkı kalkar. (Doğru)
- Şaşkı kalkar körle yatan. (Yanlış)
- Görünen köy kılavuz istemez. (Doğru)
- Görünen köy rehber gerektirmez. (Yanlış)

- Atasözleri genellikle mecaz anlamıdır ama gerçek anlamı olanları da vardır. Bazıları da hem gerçek hem mecaz anlamıdır.

Örnek:

- Bir başa bir göz yeter. (Mecaz)
- Bugünün işini yarına bırakma. (Gerçek)
- Tek kanatla kuş uçamaz. (Hem gerçek hem mecaz)

- Bazı atasözleri tek cümleden oluşurken bazıları iki veya daha fazla cümleden oluşur.

Örnek:

- Güneş balçıkla sivanmaz. (Bir cümle)
- Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır. (İki cümle)

Soru: Aşağıdaki sözlerden hangisi “Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez.” atasözüyle yakın anlamıdır?

- Şimdi çok çalışıyoruz ama dönem sonunda alacağımız hasılat yüzümüzü güldürecek.
- Çok büyük konuşuyorsun. Bu sözlerini daha sonra sana hatırlatırım.
- Biraz sabırlı olman gerekecek. Her şey bir seferde olmuyor.
- Koskoca bir yıl daha geride kaldı. Bakalım bu yıl nasıl geçecek!

Çözüm: “Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez.” atasözü, “Büyük çıkarlar beklenen durumlarda küçük fedakârlıklar yapılmalıdır.” anlamına gelir. A seçeneğindeki cümlede de aynı anlam vurgulanmıştır. Cümleyi kuran kişi çok çalıştığını yani fedakârlıkta bulunduğunu, bu fedakârlığının karşılığını dönem sonunda kendilerini mutlu edecek bir hasılatla alacaklarını dile getirmiştir.

Şimdi çok çalışıyoruz ama dönem sonunda alacağımız
fedakârlık elde edilecek çıkar
hasılat yüzümüzü güldürecek.

TEST 4

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Sayın Profesör, yeni kitabının bir bölümünde “Tükenmez Kalem”e cevap vermiş. Daha doğrusu “Tükenmez Kalem köşesinin yazarı Mehmet Efe!” diyerek baltayı taşa vurmuş. Meğer beni Mehmet Efe sanıyormuş.

Parçada geçen “baltayı taşa vurmak” deyiminin yerine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Pot kırmak
B) Gaf yapmak
C) Zihnini bulandırmak
D) Çam devirmek
2. İnsanlar çok istedikleri hâlde ulaşamadıkları hedefleri küçümser, elde edemediklerini de kötülerler.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu anlama uygun bir atasözü vardır?

- A) Derdini söylemeyen derman bulamaz.
B) Kedi uzanamadığı çigere murdar der.
C) Gün doğmadan neler doğar.
D) Çürük tahta çivi tutmaz.
3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim açıklaması ile birlikte verilmiştir?**
- A) Biz gelinceye kadar şu çocuğa göz kulak ol.
B) İşten ayrılınca her şeyden elini eteğini çekti.
C) Gece gündüz çalıştık, okulu eğitime hazırladık durup dinlenmeden.
D) Hayri Efendi, söylenenlere kulak asmıyordu.

4. Geleceğe yatırım yapan azınlık içinde mi yoksa gününü gün eden kalabalık içinde mi yer alacağız?

Altı çizili söz öbeğinin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zamanını çok iyi değerlendirmek.
B) Günlerini en verimli şekilde yaşamak.
C) Günden güne iyiye gitmek.
D) Nerede akşam orada sabah yaşamak.

5. İyice bilinmeyen, her yönüyle araştırılmamış bir işe kalkışmak çoğu zaman kişiye zarar verir. Çünkü işin sonunda kişiyi neyin beklediği belli değildir.

Bu metindeki düşünceye en uygun atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dibi görünmeyen sudan geçme.
B) Sel gider, kum kalır.
C) Dost ile ye, iç; alışveriş etme.
D) Almadığın hayvanı kuyruğundan tutma.

6. **Aşağıdakilerin hangisinde deyim açıklamasıyla birlikte verilmiştir?**

- A) Açlıktan gözü dönmüş bir hâlde bir evin mutfağına girmişti.
B) Bu hayra alamet değil, dedi Vali, üzülerek.
C) Bir malı almadan iyice inceler, kılı kırk yararcasına evirir çevirir öyle alırdı.
D) Kara kara düşünmeye başladım; böyle bir toplantıyı, kim, hangi kurum destekleyecekti?

7. Bir okulda öğrencilerin atasözlerini kullanma yeterliliklerini ölçmek amacıyla araştırma yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, “boşluk doldurarak atasözü tamamlama” etkinliğinde bazı atasözlerindeki ifadeleri yanlış yazdıkları gözlemlenmiştir. Örneğin “Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.” atasözündeki “cirim/cirmi (hacim, miktar)” sözcüğünü çalışma grubundaki hiçbir öğrencinin doğru yazamadığı görülmüştür. Öğrencilerin tamamı “cürüm/cürmü (suç, kusur, hata)” sözcüğünü kullanmıştır.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisinde bu araştırmada karşılaşılan durumla aynı doğrultuda bir hata söz konusudur?

- A) Aptala malum olur.
B) Acın gözü ekmek teknesinde olur.
C) Arife günü yalan söyleyenin, bayram günü yüzü kara çıkar.
D) Dost dostun ayıbını yüzüne söyler.

ÖZDEYİŞLER (VECİZELER)

- Bir düşünceyi kısa ve özlü bir şekilde anlatan, bir veya birkaç cümleden oluşan; atasözleri gibi yaşanan olaylardan, gözlemlerden ders çıkarmaya dayanan ve söyleyişi belli olan sözlere **özdeyiş (vecize)** denir.

Örnek:

- › Cahil insanın yanında kitap gibi sessiz ol. (Mevlana Celaleddin-i Rumî)
- › Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. (Mustafa Kemal Atatürk)
- › Yapabileceğini düşünen yapabilir, yapamayacağını düşünen yapamaz. Bu değişmez kuraldır. (Pablo Picasso)

Özdeyişlerin Özellikleri

- Yoğun bir gözlem ve deneyim sonucunda oluşmuş sözlerdir.
- Düşünce ağırlıklı sözlerdir.
- Kalıplaşmış olanları olmakla birlikte, atasözleri ve deyimler gibi sözcüklerinin kesinlikle değiştirilemeyeceği söylenemez.

📌 **Not:** Özdeyişler genellikle halka mal olmuş, kendi uzmanlık alanlarında ün yapmış, düşünceleri ve yaşam biçimleriyle insanlığa örnek olmuş kişilerin sözleridir.

İKİLEMELER

- Anlamı pekiştirmek, güzelleştirmek, çeşitli anlam ilgileri kurmak için oluşturulmuş söz gruplarına **ikileme** denir.

Örnek:

- › Usul usul, şırıl şırıl, çalı çırpı, yalan yanlış, eski püskü, ıvır zıvır, küt küt, yırtık pırtık, büyük küçük...

Oluşum Şekillerine Göre İkilemeler

Aynı Sözcüklerin Tekrarıyla Oluşanlar: güzel güzel, yavaş yavaş, uzun uzun, küçük küçük, sıra sıra...

Biri Anlamlı, Diğeri Anlamsız Sözcüklerle Oluşanlar: çoluk çocuk, yırtık pırtık, yarım yamalak, defter mefter...

Her İkisi de Anlamsız Sözcüklerle Oluşanlar: abur cubur, ıvır zıvır, mırın kırın, eciş bücüş...

Zıt Anlamlı Sözcüklerle Oluşanlar: Alt üst, irili ufaklı, aşağı yukarı, ileri geri, er geç, gece gündüz...

Eş Anlamlı Sözcüklerle Oluşanlar: Sağlık sıhhat, şan şöhrat, mutlu mesut, güçlü kuvvetli...

Yansıma Sözcüklerle Oluşanlar: fışır fışır, şırıl şırıl, patır patır, zırlı zırlı, tıkrı tıkrı...

📌 **Not:** İkilemeleri oluşturan sözcükler her zaman ayrı yazılır. İkilemeleri oluşturan sözcüklerin arasına da herhangi bir noktalama işareti getirilemez.

KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ GRUPLARI

- Kalıplaşmış söz gruplarının (atasözleri, deyimler, ikilemeler) dışında kalan, çeşitli ekler veya bağlaçlarla bağlanan, az sözle çok şey anlatan söz gruplarına **kalıplaşmamış söz grupları** denir.

Örnek:

- › Okuldan geldiğinde o kadar heyecanlıydı ki sizlere anlatamam. Gün içerisinde yaşadıklarını nefes bile almadan babaannesine anlatıyordu. Sonra da onun yorumlarını dinlemek istiyordu tabii ki.

Bu metinde altı çizili olan "nefes bile almadan" ifadesi kalıplaşmamış bir söz grubudur. Cümleye "bir şeyleri heyecanla ve seri bir şekilde aktarmak." anlamını katmıştır.

Örnek:

Kalıplaşmamış Söz Gruplarının Olduğu Metinler	Metne Kattıkları Anlamlar
› Yaşamımızdaki her bir sıkıntı ve acı, geleceğimiz için bir <u>sıçrama tahtası</u> olacaktır.	Daha iyi bir duruma gelmek için bizi geliştirecek olan durum
› Bir karar alırken <u>yüreğimizin sesine kulak verin</u> . O size doğruyu söyleyecektir. Böylece en doğru kararı almış olursunuz.	İçinizden gelenleri önemseyin, duygularınızla hareket edin.
› Şair, şiirini <u>yüreğinden çok gözleriyle</u> yazardı. Bu da onun şiirini cansız, ruhsuz kılardı. Okuyucu onun şiirlerinde betimlemenin içinde bulurdu kendini, kalbe dokunan tek bir mısrayla karşılaşmazdı.	Anlatımda duygulardan çok gözleme önem verildiği

📌 **Not:** Kalıplaşmamış söz grupları, sorularda genellikle altı çizili ifadeler olarak belirtilir ve cümleye / metne kattıkları anlamlar sorulur. Bu soru kalıplarında söz grubunun olduğu cümle veya metin anlaşılır bir şekilde okunmalı ve anlatılan konu iyice kavranmalıdır. Daha sonra da söz grubunun anlama olan katkısı tespit edilmelidir.

TEST 5

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Yaşımız ilerledikçe kabiliyetlerimizin sınırları ortaya çıkar.

Bu özdeyiş aşağıdakilerden hangisinin önemini vurgulamaktadır?

- A) Tecrübe B) Sınırlar
C) Çıkarıcılık D) Yetenekler

2. Elbette tüm sanatçılar kendilerinden eski olan sanatçılardan etkilenir. Ancak etkilenmekle taklit etmek birbirinden oldukça farklı kavramlardır. Gerçek sanatçı eserini kendi duygularının ve düşüncelerinin hamuruyla yoğurabilen kişidir.

Bu metinde altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Özlülük B) Duruluk
C) Yalınlık D) Özgünlük

3. Cümlelerde yer alan ikilemelerden hangisinde ikilemeyi oluşturan sözcükler zıt anlamlı değildir?

- A) İyi kötü günlerin geçti.
B) Aşağı yukarı üç dört yaşlarındaydı.
C) Çocuk ileri geri koşuyordu.
D) Hısım akraba herkes düğüne gelmişti.

4. İki devlet arasındaki ticari görüşmelerde soğuk rüzgârlar esti.

Bu cümledeki altı çizili ifadenin karşıt anlamlısı aşağıdakilerin hangisinde kullanılmıştır?

- A) Onunla yaşadığı sorunlar hâlâ devam ediyor.
B) Konuşup anlaşarak durumu tatlıya bağladılar.
C) Konuklar salonu sessiz sedasız boşalttı.
D) Tartışmaları şiddetli bir münakaşaya dönüştü.

5. Atatürk'ün söylediği aşağıdaki özdeyişlerden hangisi "çağdaşlık" ile ilgilidir?

- A) Bu millet hiçbir zaman hür olmadan yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır.
B) Millî egemenlik öyle bir nurdur ki onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar batar, mahvolur.
C) Türk gençliği amaca, bizim yüksek ülkümüze durmadan, yorulmadan yürüyecektir.
D) Medeni olmayan milletler, medeni olanların ayakları altında kalmaya mahkûmdur.

6. Fikirler, üzerinde düşünülmeince basamaklıp hâle gelir; bir nevi batıl inanç şekline dönüşür.

Altı çizili sözün anlatmak istediği yargı aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Bunları yazmak için mantıklı bir gerekçemiz yoktu.
B) Sanatına yön veren, ilkeleri ve düşünceleri idi.
C) Yazarın özgünlükten yoksun, klişeleşmiş bir anlatımı var.
D) Roman yalnız olaya değil, hayale ve yaratıcılığa da dayanan bir sanattır.

7. Hangisinde altı çizili ikileme "sızlanarak, sıkıntısını belli ederek, şikâyet ederek" anlamındadır?

- A) Yana yakıla anlatıyordu eşiyile aralarında geçenleri.
B) Koşa koşa seyyar satıcının yanına gitti ve sorunun ne olduğunu sordu.
C) Onları en son sıkı fıkı bir hâlde bırakmıştık.
D) İçten içe herkese karşı nefret doluydu.

8. Altı yüz yıl kadar önce Yunus Emre, çağları delen sesiyle şöyle demişti: "Biz dünyadan gider olduk, kalanlara selam olsun."

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Özgünlük B) Etkileycilik
C) Süreklilik D) Evrensellik

FİİLİMSİ (EYLEMSİ)

- Fiillere getirilen birtakım eklerle oluşturulan ve cümlede isim, sıfat, zarf görevinde kullanılan sözcüklere **fiilimsi** denir.

Örnek:

- › Denizi seyreden adam, birini bekliyor gibiydi.
fiilimsi

Fiilimsilerin Özellikleri

- › Fiilimsiler; cümlede isim, sıfat veya zarf görevinde kullanılır.
- › Fiilimsi ekleri, fiil kök ve gövdelerine gelir.
- › Fiilimsi ekleri olumsuz fiillerden sonra gelebilir.
- › Bazı fiilimsi ekleri, zaman ekleriyle benzerlik gösterir. Ancak zaman eklerini alan fiiller, çekimli fiil olur.
- › İçinde fiilimsi bulunan cümleler, genellikle birden fazla yargı içerir.
- › Fiilimsiler bir fiil gibi kip ve şahıs ekleriyle çekimlenemez.

📌 **Not:** Bazı sözcükler, cümlede kullanıldıkları yere ve aldıkları ekler göre tür değiştirebilir.

Örnek:

- › Saat 08.00'de köyümüze vardık. (fiil)
- › Yüzlerinde çamur izleri vardı. (isim)
- › Bitişe ilk varan yarışmacı kimdi? (fiilimsi)

- Fiilimsiler anlamlarına ve görevlerine göre üçe ayrılır: isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller.

İSİM-FİİL

- Fiillere “-ma, -ış, -mak” eklerinin getirilmesiyle oluşturulan sözcüklere **isim-fiil** denir.

Örnek:

- › Uçağın kalkmasına az kaldı.
- › Yol yürümekle, borç ödemekle biter.
- › Ebru'nun kitap okuyuşuna hayranım.

📌 **Not:** İsim-fiiller; isimler gibi iyelik eklerini, hâl eklerini ve çoğul ekini alabilir.

Örnek:

- › Onun gelişi herkesi mutlu etti. (iyelik eki)
- › Atın yularını çözmeye başladı. (hâl eki)
- › Bu gülüşler çok anlamsız. (çokluk eki)

Soru:

- Anlamak bir bakıma alışmak demektir.
- Onu görebilmek için evine gitmeye karar verdi.
- Başarının anahtarı yılmamak ve umudunu yitirmektir.
- Ben, zevk için bir karınca bile öldürmek istemem.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla isim-fiil yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm: Cümlelerde kullanılan isim-fiiller:

- I → anlamak, alışmak, demektir
II → görebilmek, gitmeye
III → yılmamak, yitirmemektir
IV → öldürmek (Sadece bir tane isim-fiil vardır.)

📌 **Not:** İsim-fiil ekleriyle türeyen bazı sözcükler zamanla kalıplaşarak kalıcı isim hâline gelir. Bu şekilde oluşan sözcükler fiilimsi olma özelliğini yitirir. Fiilimsiyle bir nesne veya kavram adı olan bir kelimeyi ayırmanın yolu, o sözcüğün olumsuz hâle getirmektir. Sözcüğün olumsuzu “-ma/-me” ekiyle yapılıyorsa bu sözcük fiilimsi, yapılmıyorsa kalıcı isimdir.

Örnek:

- › Yanına kazma ve kürek alarak yola koyuldu. (kaz- kalıcı isim
mama → anlamsız)

📌 **Not:** İsim-fiil eki olan “-ma/-me” ile olumsuzluk eki olan “-ma/-me” karıştırılmamalıdır.

Örnek:

- › İzin almadan konuşma. (Olumsuzluk eki)
En etkili konuşma buydu. (İsim-fiil eki)

Soru: Aşağıdakilerin hangisinde isim-fiil yoktur?

- Bu sıcakta çalışmak herkesin yapabileceği bir iş değildir.
- Halk Atatürk'ün Ankara'ya gelişini coşkuyla karşıladı.
- Kısa sürede borçlarını ödemek istiyordu.
- Bahar geldi ama ağaçlar henüz çiçek açmadı.

Çözüm: A'da “çalışmak”, B'de “gelişini”, C'de “ödemek” sözcükleri isim-fiil eki almıştır. D'de isim-fiil eki alan sözcük yoktur. Bu seçenekteki “açmadı” sözcüğü geçmiş zamanın olumsuzuyla çekimlenmiş çekimli bir fiildir.

TEST 6

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. (I) Bütün insanlar doğal olarak bilmek isterler. (II) Duyularımızdan aldığımız zevk bunun bir kanıtıdır. (III) Bilgelik, varlıkların ilk nedenlerini ve ilkelerini bulmadır. (IV) Şimdi olduğu gibi başlangıçta da insanları felsefe yapmaya iten şey, hayret ve merak olmuştur.

Bu parçada numaralandırılan cümlelerin hangisinde isim-fiil kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil tamlama kurmamıştır?**

- A) Sınavı kazanmanın yolu çalışmaktan geçer.
B) Çocuklarına iyi bir gelecek hazırlamak için çalışıyordu.
C) Konuk olacağımız ev, yürüme mesafesindeydi.
D) İşçiler çalışma saatleri dışında birbiriyle görüşüyordu.

3. Günümüzde iletişim aracı olarak kullanılan genel ağ, bilgiye ve habere ulaşmamızda kolaylık sağlamasıyla

I II
hayatımızda yer etmiştir. Bu durum genel ağ üzerinden eğitim (e-eğitim) anlayışını ortaya çıkarmıştır.

III
E-eğitim ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitimin bütün kademelerinde fırsat eşitliğine katkı sağlamıştır.

IV

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?

- A) I B) II C) III D) IV

4. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemide isim-fiil kullanılmıştır?**

- A) Ayıbın büyüğü, aynısı sende varken başkasını ayıplamaktır.
B) Yeni bir hayata başlayacaksın artık.
C) Hatırladıkça gözyaşlarımı tutamıyorum.
D) Konuşurken bir yandan da telefonuyla uğraşiyor.

5. İsim-fiiler, isimlerin aldığı çekim eklerini alabilirler.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde “durum eki” almış bir isim-fiil yoktur?

- A) Topu yakalamakta güçlük çekiyorum.
B) Konuşmaya başlarken göz teması kurulmalı.
C) İçten bir gülüşte ne gizemler saklıdır.
D) Şiir okuyanda bir etkileycilik olmalı.

6. Fiilimsiler birçok ek alabilir. Bu ekler fiilimsilerin diğer sözcüklerle bağ kurmasını sağlar.

Bu bilgiden hareketle aşağıdakilerin hangisinde fiilimsinin iyelik eki aldığı söylenebilir?

- A) Senin şiiirlerinin insana huzur veren bir ahengi var.
B) Eli kırılalı hırsız tüm değerli eşyalarını çalmış.
C) Bu insanlara yaptığı iyilikler saymakla bitmez.
D) Fıkralara gülmekten gözlerimiz yaşarmıştı.

7. (I) Gitar çalmak emek ister. (II) Herkes heves eder çalmaya ama ısrarcı olan çalabilir. (III) Yalnızca çalmak da yetmez. (IV) Şarkılarla gitarın hakkını vermek gerekir.

Parçadaki numaralandırılmış cümlelerin hangisinde birden fazla fiilimsi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

8. Fiilimsi ekleri eklendikleri sözcükleri isim-fiil, sıfat-fiil ya da zarf-fiil yapar. Bu kuralın istisnai durumları da vardır: Bazı sözcükler isim-fiil eki aldığı hâlde kalıplaşarak bir kavramın, varlığın adı olur. Bu tarz sözcükler fiilimsi olarak değerlendirilemez. Örneğin “Tohumu sevgiyle ekmek önemlidir.” cümlesindeki “ekmek” sözcüğü fiilimsi iken “Fırından iki ekmek almayı unutma!” cümlesindeki “ekmek” sözcüğü isimdir.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde fiilimsi eki aldığı hâlde, kalıplaşarak bir varlığı veya kavramı karşılayan sözcük yoktur?

- A) Masada sadece dolma servisi eksikti.
B) Gülüşün bu hasta insanlara iyi gelmedi.
C) Danışmada çalıştığını bilmiyordum.
D) Uçurtmanın ipini sakın bırakma!

SIFAT-FİİL

- Fiillere “-an, -ası, -maz, -ar, -dık, -acak, -mış” ekleri getirilerek oluşturulan ve cümlede sıfat ya da adlaşmış sıfat olarak görev yapan sözcüklere **sıfat-fiil** denir.

Örnek:

- › Ağacın dalına konan kuşu görüyor musun?
- › Kadıncağz “Kör olası zalim felek!” diyordu.
- › Adamın tükenmez enerjisi vardı.
- › Çocuk annesine yalvarır gözlerle baktı.
- › İtfaiyeciler, bildik bir yöntemle sorunu çözdü.
- › Kırılacak eşyaları kutuya koydu.
- › Pişmiş aşı su katılmaz.

📌 **Not:** “-acak, -mış, -dık, -ar” ekleri, zaman ekleri olarak da kullanıldığından bu ekler sıfat-fiil ekleriyle karıştırılmamalıdır.

Örnek:

- › Okumuş insanlar daha kültürlüdür. (Sıfat-fiil eki)
- › Raftaki bütün kitapları okumuş. (Zaman eki)
- › Sinemaya gidecek vaktim yok. (Sıfat-fiil eki)
- › Babam, bu akşam maç izleyecek. (Zaman eki)

📌 **Not:** Sıfat-fiil ekini alan bazı sözcükler, fiilimsi özelliğini kaybederek bir nesne veya kavram adı olabilir.

Örnek:

- › Piknik için yiyecek ve içecek aldık.
- › Bu dolmuş, Cerrahpaşa’dan geçer mi?

Soru:

- Dedem kapıyı kilitleyip evden çıktı.
- Adamın söyleyecek sözü kalmamıştı.
- Doktor olmak en büyük hayalimdi.
- Su kaynamış hatta buharlaşmıştı.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde sıfat-fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm: I. cümlede zarf-fiil (kilitleyip), II. cümlede sıfat-fiil (söyleyecek), III. cümlede isim-fiil (olmak) vardır. IV. cümlede fiilimsi yoktur.

II. cümle → söyleyecek sözü
sıfat-fiil isim

- › Sıfat-fiiller kendilerinden sonra gelen isimleri niteler. Bazı durumlarda ise bu isimler düşer ve fiilimsi adlaşır. Buna **adlaşmış sıfat-fiil** denir. Sıfat-fiiller, bir ismi nitelenmediğinde veya isim çekim eki aldıklarında adlaşmış sıfat-fiil olur.

Örnek:

- › Öğretmen derste konuşanları uyardı.
adlaşmış sıfat-fiil
- konuşan çocukları / konuşan öğrencileri
sıfat-fiil isim sıfat-fiil isim

ZARF-FİİL

- Fiil kök ve gövdelerinden “-madan, -arak, -ken, -meksizin, -ınca, -ıp, -cesine, -dikçe, -esiye, -a...-a, -r...-maz, -alı” ekleriyle türeyen ve cümlede zarf olan sözcüklere **zarf-fiil** denir.

Örnek: Örnek:

- › Kış gelince kayak sezonu başladı.
- › Görmeyeli bayağı büyümüş.
- › Hiç düşünmeden soruları cevapladı.
- › Genç, güle oynaya evine gidiyordu.
- › Yazılıdan aldığı notu duyunca yüzü güldü.
- › Van’a varır varmaz onları aradık.

📌 **Not:** Zarf-fiiller cümleye durum veya zaman anlamı katabilir.

Örnek:

- › Yağmur durmaksızın yağıyordu. (Durum)
- › Akşam olunca kitap okumaya başladık. (Zaman)

Soru: Bilen, düşünen, yaratan ve yorumlayan bir önder olarak yaşadı.

Yukarıdaki cümlede sırasıyla hangi fiilimsiler kullanılmıştır?

- A) Zarf-fiil, isim-fiil B) Sıfat-fiil, zarf-fiil
C) İsim-fiil, zarf-fiil D) Sıfat-fiil, isim-fiil

Çözüm: Verilen cümlede dört tane sıfat-fiil (bilen, düşünen, yaratan, yorumlayan) ve bir tane de zarf-fiil (olarak) niteliğinde sözcük vardır. Bu durumda cümlede sırasıyla sıfat-fiil ve zarf-fiil kullanılmıştır.

📌 **Not:** Fiilimsiler, fiillerden (eylemlerden) türeyen sözcükler olmalarına karşın fiillerin aldığı “fiil çekim eklerini” yani şahıs ekleri, haber ve dilek kiplerini alamayan, yalnızca fiillere gelen olumsuzluk eki olan “-ma/-me, -maz/-mez” eklerini alabilen sözcüklerdir.

TEST 7

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Fiilimsiler cümlelerde yan cümlecik oluşturur.
Aşağıdakilerin hangisinde yan cümlecik nesne görevinde kullanılmıştır?
- A) Çocukları, yaşlı kadını on yıl önce bırakıp gitmişler.
B) İnsanlar yalnız kaldıklarında ailelerinin önemini anlıyorlar.
C) Yaz gelince mahallemizdeki boş alana panayır kurulurdu.
D) Hepimiz sokağımızın temiz tutulmasını istiyorduk.
2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemin durumunu belirten bir fiilimsi kullanılmamıştır?**
- A) Bahçe sulamayı sever, bunu da şikâyet etmeksizin yapardı.
B) Elimdeki hediyeleri gören herkes koşa koşa yanına geldi.
C) Alacaklısını görünce hemen ortalıktan kayboldu.
D) El ele tutuşmuş bir çift, yürüyerek bana doğru geliyordu.
3. Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor, Uzun yollar bu sestem silkinerek yatıyor...
Bu dizelerdeki fiilimsinin türce özdeşi aşağıdakilerden hangisinde vardır?
- A) Beni öldürmeye ve yaşatmaya
Ancak ve ancak senin kudretin yeter.
B) Saçını bembeyaz eden kederin,
Gülüşümü buruk bir sevince çeviriyor.
C) Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler.
D) Yağınca göl oluyor, yağmayınca çöl,
Hakkınız var bulutlarım, beni affedin.
4. (1) Gölbaşı'na yaklaştıkça hava serinliyordu. (2) Mogan'a bakarak iç geçirdi babam. (3) Yüzüne ve sesine yansıyan hüznün sebebini anlayabiliyordum. (4) Bir zamanlar kıyısında koşup oynadığı göl kurumaya yüz tutmuştu.
Yukarıdaki parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisinde zarf-fiil yoktur?
- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

5. Sıfat tamlamasına dönüştürülebilen sözcüklere adlaşmış sıfat denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiil, adlaşmış sıfat görevinde kullanılmıştır?

- A) Bu yasa en çok, çalışanları ilgilendiriyor.
B) Anlattığı hikâyeyi salondakiler can kulağıyla dinledi.
C) Koca şehirde konuşacak arkadaş bulamamıştı.
D) Ufalmış gözleri, yakın tarihe tanıklık etmişti.

6. "Bu yıl fuara yüzlerce yazar katılacakmış." cümlesindeki "yazar" sözcüğü sıfat-fiil eki yardımıyla türemiş ve kalıcı isim olmuştur.

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde buna benzer bir kullanım vardır?

- A) Derisi yüzülecek balıklar dolabın sol alt köşesinde, diyerek sessizliğe gömüldü.
B) Rengârenk evlerin olduğu bu sokakta, her daim gülen yüzler dolaşır.
C) Araba hızla ilerlerken dolmuş durağına yanaşınca bir anda durdu.
D) Tavsiye ettiğiniz kitapları, o eşsiz eserleri, dün akşam satın aldım.

7. Geçmiş nasıl toprağa gömülür? Toprak seviyesi yıllar boyunca kademe kademe yükselerek geçmiş gömer,

üst üste yığılan çürümüş bitkiler, hava koşullarının ve akarsuların etkisiyle aşınan kayalar ve tepe toprakları, yıkılan yapılar, sokağa atılan çöpler...

Yukarıdaki numaralanmış sözcüklerin aldıkları ekler hangisinde sırasıyla doğru verilmiştir?

	I	II	III	IV
A)	zarf-fiil	sıfat-fiil	sıfat-fiil	sıfat-fiil
B)	isim-fiil	zarf-fiil	sıfat-fiil	sıfat-fiil
C)	zarf-fiil	sıfat-fiil	isim-fiil	zarf-fiil
D)	sıfat-fiil	zarf-fiil	sıfat-fiil	sıfat-fiil

GİRİŞ YAYINLARI

